

מדד השלום – מאי 2016

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

במוקד מדד השלום של חודש זה עמדה השאלה כיצד מתייחס הציבור לשינויים שחלו בהרכב הקואליציה - צירופה לממשלה של מפלגת ישראל ביתנו בראשותו של אביגדור ליברמן ומינויו לתפקיד שר הביטחון - ולהשלכות הצפויות של השינויים הללו על הבטים מדיניים ובטחוניים שונים. לצד אלה בחנו גם את התייחסותו של הציבור למצב הבטחוני, להתפטרותו של השר גבאי ולפרישתה מישראל ביתנו של ח"כ לוי-אבקסיס וכן להתנהלות של רשויות החוק בפרשת משקי הבית של משפחת נתניהו.

השינויים בהרכב הקואליציה - התמיכה של הציבור היהודי בהחלטתו של נתניהו לצרף לממשלה את ישראל ביתנו בראשות ליברמן (39%) גבוהה יותר משיעור התומכים באפשרות השנייה שעמדה אז על הפרק: צירופו של המחנה הציוני בראשות הרצוג (27.5%). השאר מתחלקים בין מי שסברו כי שתי האפשרויות היו ראויות באותה מידה (12%) לבין מי שסבורים כי אף אחת מהן לא הייתה מתאימה (12.5%). פילוח של התשובות לשאלה זו לפי הצבעה בבחירות לכנסת העלתה כי בקרב מצביעי הליכוד 71% מעדיפים את ישראל ביתנו כשותפה הקואליציונית לעומת 9% בלבד שהיו מעדיפים לראות את המחנה הציוני מצטרפת לקואליציה. כלומר, נתניהו בהחלטה שעשה לצרף את ישראל ביתנו שיקף את רצונם של בוחריו. בקרב מצביעי המחנה הציוני רוב (59%) היו רוצים לראות ממשלה בהשתתפות מפלגתם ולא בהשתתפות ישראל ביתנו. כלומר גם הרצוג קרא את רחשי לבם של רוב מצביעי מפלגתו כשניהל משא ומתן על כניסה לממשלה. בקרב מצביעי הבית היהודי, המפלגה שבראשה עומד השר בנט שהקשה על כניסת ישראל ביתנו לקואליציה, הרוב (64%) מעדיפים את הצטרפות ישראל ביתנו לעומת 8.5% בלבד שהיו רוצים לראות את המחנה הציוני בממשלה.

בציבור הערבי ההעדפה השכיחה ביותר בשאלה לגבי צירף ישראל ביתנו או המחנה הציוני היא "שתיהן באותה מידה" (33%), אבל ייתכן שהפרשנות כאן צריכה להיות ששתי המפלגות אינן רצויות לציבור זה. במקום השני ההעדפה כאן היא לממשלה בשיתוף המחנה הציוני (32.5%).

יעלון מתאים יותר - הציבור היהודי הרבה פחות מרוצה ממינויו של ליברמן לשר הביטחון: 54% סבורים כי יעלון הוא המתאים יותר להיות שר הביטחון לעומת 24% בלבד המחזיקים בדעה שליברמן מתאים לתפקיד יותר מקודמו. כלומר, העדפת ישראל ביתנו על פני המחנה הציוני נובעת כנראה מרצונו של הציבור היהודי, שרובו (56%) מגדיר עצמו כימני, לחזק עוד יותר את הדומיננטיות של מחנה הימין בקואליציה הממשלתית ולא מפאת הערכה יתירה לליברמן כשלעצמו. פילוח לפי הצבעה לכנסת מעלה כי רוב עצום (85%) בקרב מצביעי המחנה הציוני סבורים כי יעלון מתאים יותר להיות שר ביטחון (רק 5% מהם סבורים שליברמן מתאים יותר). בקרב מצביעי הליכוד שיעור מעט גבוה יותר סבור שליברמן מתאים לתפקיד מאשר שיעור הסבורים שיעלון – איש מפלגתם – מתאים לו (42% - ליברמן מתאים יותר, 37% יעלון מתאים יותר). בבית היהודי יש מעט יותר העדפה ליעלון מאשר לליברמן (40% לעומת 31%).

הפרשנות שהצגנו קודם לאפשרות כי הציבור הערבי אינו מתלהב מהשינוי הקואליציוני אבל גם האפשרות של צירוף המחנה הציוני לא הייתה בדיוק לטעמו מקבלת חיזוק גם מהתשובות לשאלת ההתאמה לתפקיד. אמנם השיעור הגבוה יותר (39%) ענו כי יעלון מתאים יותר לתפקיד אבל שיעור קטן רק במעט (30%) אמרו ששניהם [לא?] מתאימים לתפקיד במידה שווה.

מינויו של ליברמן והנושא הפלסטיני – התבטאויותיו המתריסות של ליברמן בשנה האחרונה נגד הרפיסות כביכול של ממשלת נתניהו במסגרת המאבק בטרור גרמה לרבים לתהות כיצד ישפיע מינויו על המדיניות בנושא הפלסטיני. סקר החודש מורה כי אמנם השיעור הגבוה ביותר (45%) בציבור היהודי סבורים שבעקבות המינוי מדיניות ישראל בעניין הפלסטיני תהיה יותר קשוחה, אבל יותר משליש (36%) מעריכים שהמדיניות לא תשתנה. פילוח התשובות לשאלה זו לפי הצבעה בכנסת מראה כי אמנם בקרב מצביעי המחנה הציוני רק 34% מעריכים כי המדיניות תוקשח (השיעור הגבוה יותר - 49% - מעריכים שלא יהיה בה שינוי), אבל בקרב מצביעי ליכוד 56% מצפים להקשחה. בקרב מצביעי מפלגתו של ליברמן, ישראל ביתנו, רוב של 67% רואה באופק שינוי בכיוון זה וכן 50% ממצביעי הבית היהודי (לעומת 33% המעריכים כי המדיניות לא תשתנה).

דפוס דומה, אם כי מעט פחות נחרץ, קיים ביחס להערכת המדיניות של הרשות הפלסטינית בתגובה למינויו של ליברמן לתפקיד שר הביטחון, כאשר יש איזון כמעט מוחלט בין 38% המחזיקים בדעה שהמדיניות הפלסטינית תהפוך יותר קשוחה ו-37% המעריכים שהיא לא תשתנה.

אשר להשפעת המינוי על הסיכוי לחידוש תהליך השלום עם הפלסטינים, התשובה השכיחה בציבור היהודי (39%) היא אמנם שהוא לא ישפיע לכאן או לכאן, ואולם שיעור מי שחושבים שהמינוי יקטין את הסיכוי (34%) גבוה במידה ניכרת משיעור הגורסים שהוא יגדיל אותו (16%). במילים אחרות, רוב מכריע (73%) מעריך שמינויו של ליברמן כשר הביטחון לא יגדיל את הסיכוי לחידוש תהליך השלום עם הפלסטינים או אף יקטין אותו.

בציבור הערבי רוב (54%) סבורים כי מינויו של ליברמן יביא להקשחה במדיניות ישראל. לעומת זאת בנוגע למדיניות הצפויה של הפלסטינים העמדה השכיחה ביותר (40%) היא כי היא תישאר כשהיתה, אם כי 37% מעריכים כי גם היא תתקשח.

השפעת המינוי על מספר הפיגועים – הדעה השכיחה בציבור היהודי (44%) היא כי מספר הפיגועים לא ישתנה בעקבות המינוי של ליברמן. עם זאת, שיעור הסבורים כי מספרם ירד (22%) עולה על שיעור המעריכים כי מספרם יעלה (14%), כלומר כרגע יותר יהודים חושבים כי יש למינוי של ליברמן ערך הרתעתי. אבל התמונה מורכבת יותר – עדיין יש בציבור היהודי רוב דומה מאוד לזה שנמצא בחודשים האחרונים (68%) החוששים שהם עצמם או מישהו מהאנשים החשובים להם ייפגע בגלל הפיגועים הנוכחי. במילים אחרות, לפחות לעת עתה עצם מינויו של ליברמן כשר הביטחון לא הביא לירידה ברמת החשש הבטחוני. באופן כללי יותר, וללא קשר הכרחי עם מינויו של ליברמן כשר הביטחון, רוב הציבור היהודי (56%) מעריך כיום שמצבה הביטחוני של ישראל אינו טוב, שעה ש-42.5% חושבים שהוא די טוב. מעניין מאוד הוא הממצא כי הערכת הציבור הערבי את מצבה הבטחוני של ישראל הוא טוב יותר: רוב חד משמעי (77%) מעריכים אותו בחיוב.

השפעת המינוי על היחסים עם ארה"ב – כמחצית מהציבור היהודי (48%) בדעה כי מינויו של ליברמן כשר הביטחון לא יביא לשינוי ביחסים עם ארה"ב. עם זאת, 24% מעריכים שהיחסים יהיו יותר גרועים, שעה ש 12% גורסים שהיפך מכך. עמדת הציבור הערבי בעניין זה דומה.

אם לסכם את הממצאים עד כה נראה כי ברוב השאלות שבדקנו, השינוי הקואליציוני שנעשה הוא בכיוון הרצוי לרוב הציבור היהודי, להוציא את החלפתו של יעלון בליברמן שאינה זוכה בהתלהבות רבה. מעבר לכך, הרוב אינם סבורים כי מינויו של ליברמן צפוי להביא מהפך מדיני או בטחוני, למעט הצפי להקשחה במדיניות ישראל כלפי הפלסטינים.

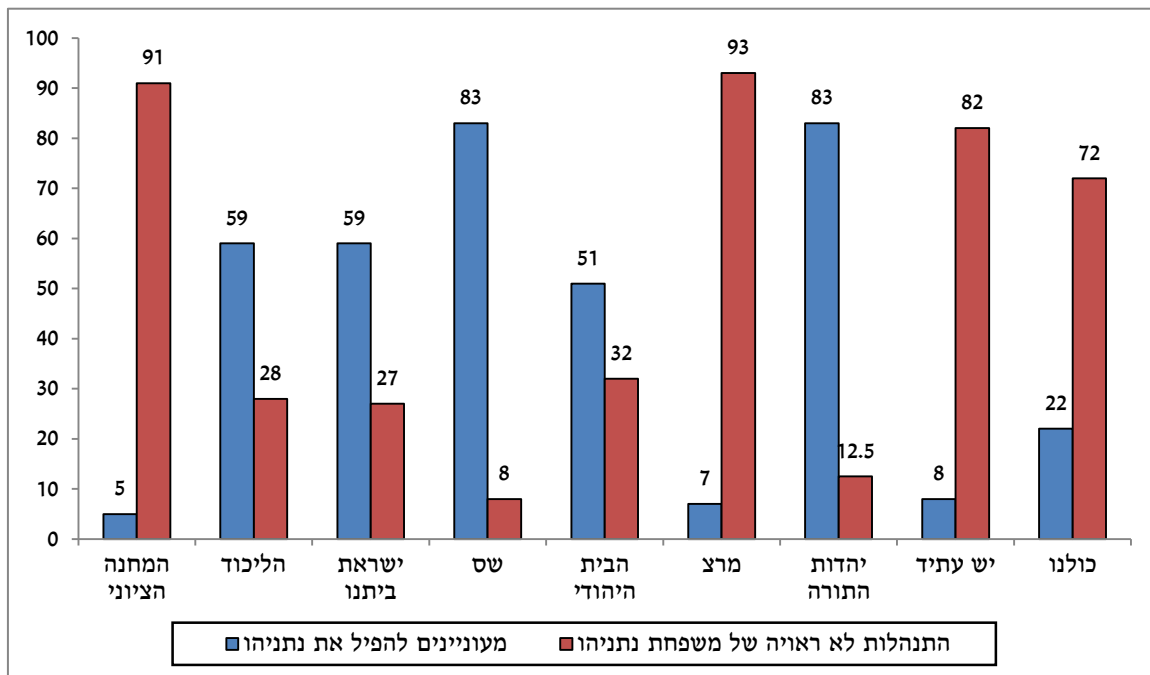
התפטרות אבי גבאי, השר לשמירת הסביבה – בציבור היהודי שיעור הגורסים שהתפטרותו של השר גבאי לא הייתה מוצדקת (47%) גבוה משיעור הגורסים שהוא צדק במהלך שנקט (39%). באותו הקשר, שיעור גבוה יותר (43.5%) שוללים את הטענה כי לראש מפלגת כולנו, שר האוצר משה כחלון, היה אינטרס לתמוך בחשאי בהתפטרות גבאי כדי לאותת לנתניהו כי ישיבת כולנו בממשלה אינה מובטחת, שעה שרק כרבע (26%) מסכימים עם השערה זו. יש לציין ששיעור "הלא יודעים" בשאלה זו (31%) גבוה במיוחד. בציבור הערבי הדעה בעד ההתפטרות ברורה: 66% סבורים כי הצעד שנקט השר לשעבר היה מוצדק. בניגוד ליהודים, השיעור הגבוה יותר (46%) סבורים כי השר כחלון מן הסתם תמך בחשאי בהתפטרות כי לאותת לנתניהו כי השארות מפלגתו בממשלה אינה מובטחת.

פרישתה מישראל ביתנו של ח"כ אורלי לוי-אבקסיס – התפלגות הדעות בציבור היהודי בנוגע למניע שהביא אותה לעשות כן אינה חד-משמעית: 30% בציבור היהודי השתכנעו אמנם מהנימוק שנתנה לוי-אבקסיס כי מפלגתה לא הציגה מספיק דרישות בתחום החברתי בתמורה להצטרפות לממשלה ואולם שיעור גבוה במעט (37%) סבורים שהיא פרשה כיוון שלא מונתה לשרה. גם כאן שיעור גבוה במיוחד אינם יודעים (26%). בקרב מצביעי מפלגתה היא, שכנראה כועסים עליה, רוב ברור (70%!) סבורים כי ההתפטרות נבעה מכך שהיא לא מונתה לשרה. בציבור הערבי השיעור הגבוה ביותר (39%) מייחס את הפרישה לעובדה שהיא לא קיבלה את מבוקשה ולא מונתה לשרה.

התנהלות רשויות החוק בפרשת משקי הבית של משפחת נתניהו – מחצית (50%) מהציבור היהודי אינם סומכים על רשויות החוק שהן בודקות באופן מלא ומקצועי את התנהלות משקי הבית של משפחת נתניהו, אם כי מיעוט גדול (43%) כן סומך עליהן בעניין זה. במקביל, רוב ניכר (54%) תומך בטענה שהעיסוק החוזר בנושא זה נובע מהתנהלות לא ראויה של משפחת נתניהו, שעה שמיעוט בלבד (34%) תומכים בטענה שהעיסוק בנושא נובע מהרצון להפיל את ממשלת נתניהו. בקרב המשיבים הערבים היה דווקא רוב (53.5%) למי שכן סומכים על רשויות החוק שהן פועלות בעניין משפחת נתניהו באופן מקצועי. דמיון בין שני הציבורים מצאנו בשאלת הגורם האמתי לחקירה: גם בקרב הערבים הרוב (הגדול במידה ניכרת מהרוב בציבור היהודי) סבורים כי מקור החקירה בהתנהלות לא ראויה של משפחת נתניהו (68%).

מדד המשא ומתן – 46.7 (מדגם יהודים 44.2)

תרשים החודש: יש הטוענים כי הרצון להפיל את נתניהו הוא הגורם מאחורי העיסוק החוזר במשקי הבית של משפחת נתניהו אחרים טוענים כי העיסוק הוא תוצאה בלתי נמנעת מההתנהלות הלא ראויה של משפחת נתניהו. עם איזו טענה אתה מסכים יותר? (% , יהודים, לפי הצבעה לכנסת)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 31 במאי-1 ביוני 2016, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם-4.1% ± ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי.

<http://www.peaceindex.org>